

TOPLUMSAL YAŞAMDA BİR GELENEK OLARAK KIRKYAMA

Kırkyama as a Tradition in Social Life

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül DEDE

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Kurumlar Sosyolojisi Anabilim Dalı, Niğde, Türkiye.
dedeaysegul@gmail.com

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş/Received

02.01.2024

Kabul/Accepted

27.03.2024

Sayfa/ Page

24-36

Öz

Kırkyama geleneği kültürel birikim ve gelenek ile örüntülü bir yapıya sahiptir. Kırkyama geleneği toplumun kültürel kalıplarından beslenerek toplumun geçmişi ve geleceği arasında bir köprü işlevi görmektedir. Kırkyama öncelikle toplumun ihtiyaçlarının ve yoksulluk zamanındaki yama kültürünün etkisiyle toplumsal yaşamda yerini almıştır. Toplumdaki fertlerin çorap, kıyafet, battaniye, yorgan, seccade, halı, kilim ve yatak örtüsü ihtiyaçlarının giderilmesinde kırkyama geleneği önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Zamanla bir ihtiyaç yerine sanat olarak toplumda yerini almasıyla kırkyamanın hem teknik olarak kendisini güncellenmesini hem de diğer sanat dallarıyla farklı bir şekilde etkileşime geçmesini beraberinde getirmiştir. Bu noktada kırkyama öncelikle kültür ve sanat boyutlarında kendisini yapılandırarak bir gelenek olarak toplumda yaşamaktadır. Bu çalışmada kırkyama geleneği toplumsal yaşam çerçevesinde kültür ve sanat boyutlarında ele alınacaktır. Aynı zamanda kırkyama geleneğinin bir el sanatı olması onun sanat olgusu ile dinamik bir ilişki kurmasını beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede çalışmada sıfır atık yaklaşımıyla birlikte el sanatının icrası, geleneğin sürdürülmesi ve kültürel birikimin gelecek kuşaklara bilinçli bir şekilde aktarılması noktasında kırkyama geleneğinin toplumsal yaşamdaki yeri açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gelenek, Kültür, Kırkyama Geleneği, Sanat, Sıfır Atık.

Abstract

Kırkyama tradition has a fact with cultural background and tradition. Kırkyama tradition feeds on the cultural patterns of the society and functions as a bridge between the past and the future on the society. It took its place in social life due to the needs of the society and the influence of the patch culture in times of poverty. In this situation, the kırkyama tradition has fulfilled an important function in meeting the needs of the members of the society for socks, clothes, blankets, quilts, prayer rugs, carpets, rugs and bedspreads. Over time, as it took its place in society a art as an rather than a need, kırkyama tradition not only updated itself technically but also interacted with other art branches a different way. At this point, kırkyama lives in society as a tradition by structuring itself primarily in the dimensions of culture and art. In this study, the kırkyama tradition will be discussed in the cultural and artistic dimensions within the framework of social life. At the same time, the fact that the kırkyama tradition is a handicraft brings with a dynamics relationship with art. In this context, the important place of the kırkyama tradition in social life is emphasized in the study, in terms of performing handicrafts with a zero waste approach, maintaining the tradition and consciously transferring the cultural accumulation to future generations.

Keywords: Art, Culture, Kırkyama Tradition, Tradition, Zero Waste.

Atıf/Citation: Dede, A. (2024). Toplumsal yaşamda bir gelenek olarak kırkyama. *MECMUA-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* ISSN: 2587-1811 9(17), 24-36.

Giriş

Toplumsal yaşam insanların var olması ile birlikte ortaya çıkmıştır. İnsanlar bir arada yaşamakta ve çeşitli ilişkiler kurmaktadır. İbn Haldun, insanların sosyal varlıklar olduklarını ve bu nedenle toplumsal yaşamın zorunlu olduğunu ifade etmektedir (Coşkun ve Cankatar, 2018, s. 99). Bu nedenle insanlar toprağa yerleşip bir arada yaşamaya karar verdikten sonra toplumsal yaşam belirmiştir (Sayın, 1993, s. 11). İnsanlar fiziksel ve sosyal ihtiyaçlarını diğer insanlar ile ilişki kurarak karşılamışlardır. Bu ilişki insanların ortak değer ve inançlar etrafında buluşmasını beraberinde getirmiştir. Böylece insanlar toplumsal yaşamı belirli kurallar dahilinde yöneterek bir arada yaşama kültürünün topluma yerleşmesine öncülük etmiştir.

Toplumsal yaşam aile ve akrabalık ilişkileri çerçevesinde kendisini konumlandırmaktadır. Toplumsal yaşamda bu ilişkiler kendi içinde bir düzen içinde ilerlemektedir. Nitekim toplumsal yaşam belirli yasa ve ahlak kuralları etrafında örgütlenmeyi kabul etmek ve buna göre bir yaşam sürme iradesini göstermek demektir (Düzgün, 2015, s. 583). Bu nedenle toplumsal yaşamda yazılı ve yazılı olmayan kurallar söz konusudur. Zira toplumsal yaşamda çeşitli kural ve normlar ortaya çıkmakta ve toplum üyeleri bu kurallara uyarak gündelik yaşamlarına devam etmektedir. Bu noktada ortaya çıkan kuralların bir kısmını gelenek oluşturmaktadır.

Toplum üyeleri gelenek ile yaşamlarını devam ettirmektedir. Bir geleneğin yaşatılması aynı zamanda toplumsal yaşamın devamlılığının sürdürülmesine neden olmaktadır. Bu çerçevede kırkyama geleneğinin toplumsal yaşamda kendisini kültür ve sanat unsurları ile ortaya koyduğu ifade edilebilir. Zira toplumsal yaşamın işleyişinde kültürün önemli bir işlevi söz konusudur. Toplumdaki bazı kural ve ritüeller kültürden beslenmekte ve kültür gelenek yolu ile gelecek kuşaklara aktarılmaktadır. Çünkü gelenek toplumun üyelerine bazı konularda rutin bir kalıp sunarak toplumun üyelerinden bu kalıplara uymasını beklemektedir. Bu noktada gelenek, kültür ile önemli bir etkileşime girmektedir. Sanat ise toplumsal yaşamın içinde ortaya çıkmakta ve bu yaşama göre kendisini ifade etmektedir. Sanat toplumdaki fikirleri sorgulamakta ve gündelik yaşam kültüründeki değerleri hatırlatmaktadır. Dolayısıyla kırkyama geleneği toplumsal yaşamda kültürden beslenmekte ve sanat ile kendisini topluma sunmaktadır.

Kırkyamada farklı kumaşlar belirli bir kompozisyona göre oluşturularak yeni bir ürün ortaya çıkmaktadır. Kırkyama; giysi, aksesuar ya da ev tekstili ürünlerinin yapımı amacıyla atık veya atık olmayan kumaş parçalarının çeşitli tekniklerle birleştirme yöntemidir (Coşkun ve Değerli, 2022, s. 775). Özellikle atık parçaların yokluk zamanda tasarruf olgusu ile birleştirilmesi kırkyama geleneğinin öncelikle yama kültürü temelinde ortaya çıkmasını neden olmuştur. Aynı zamanda kırkyama geleneğinin kadınların el emeğine dayanması ve bir el sanatı olması kadınların bu gelenekte önemli bir rolünün olmasını beraberinde getirmiştir.

Kırkyama geleneği kuşaklar arasında bir aktarım olarak günümüze kadar ulaşması onun kültürel miras kategorisinde yer almasına neden olmuştur. Bu nedenle bir halk sanatı olarak ortaya çıkmış olmasına karşın belirli bir düzene göre kompozisyon oluşturulan kırkyamanın oldukça özgün örneklerinin müzelerde yer aldığı bilinmektedir (Selük ve Şahin, 2023, s. 133). Günümüzde ise kırkyama geleneği kişinin kendi tasarımı sonucunda ve moda olgusu ile birlikte ele alınmaktadır (Karatay, 2019, s. 142). Bu moda anlayışında sürdürülebilirlik ve atık yönetimi kavramları kendisine yer bulmaktadır. Bu kavramların etkisi ile kırkyama geleneğinde sıfır atık yaklaşımı ile yeni ürünler ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda çağa uygun bir şekilde kırkyama geleneğinde farklı teknikler kullanılarak daha özgün sanat eserleri üretilmektedir. Zira Zoe Hillyard kırkyamayı seramik ile bir araya getirerek farklı bir ürün ortaya koymuştur (Sevim ve Yeşilmen, 2016, s. 186). Bu nedenle kırkyama geleneğinin sanat olgusu ile önemli bir etkileşimi bulunmaktadır.

Bu çalışmada kırkyama geleneği kültür ve sanat boyutlarında incelenmeye çalışılacaktır. Bir gelenek öncelikle gündelik yaşamda kültür ile önemli bir etkileşime girmekte ve kültürden beslenmektedir. Kırkyama geleneğinin aynı zamanda el sanatı olması onu sanat kavramına yaklaştırmaktadır. Kırkyama geleneği temel olarak kültür ve sanat olgularından beslenmesinden dolayı çalışmada kırkyama geleneği bu olgular çerçevesinde irdelenecektir. Ayrıca çalışmada sürdürülebilirlik ve atık

yönetimi kavramları ekseninde kırkyama geleneğinin toplumsal yaşamdaki yeri ele alınacaktır.

1. KIRKYAMA GELENEĞİNİN KÜLTÜR BOYUTU

Kırkyama Türk toplumunda el sanatları kapsamında ortaya çıkan ve el işine dayanan bir gelenektir. Kırkyama üçgen ve kare gibi geometrik biçimlerde kesilmiş çeşitli renk ve kumaşa ait parçaların belirli bir düzene göre dikilmesi sonucunda giyim ve kullanım eşyası olarak kullanılması tekniğine denilmektedir (Önbaş ve Mutlu, 2018, s. 5). Kırkyamada farklı parçalardan yeni bir ürün elde etmek amacıyla el işi ile kumaşların birleştirilmesi onun toplumun kültürel kalıpları içinde ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu nedenle halk arasında kırkyama geleneği “yamalı bohça”, “yama işi”, “hanım dilendi bey beğendi”, “geçme işi” “kırk pare” ve “kırk benek” gibi farklı isimler ile adlandırılmıştır.

Kırkyama geleneğinin halk arasında yaygın bir şekilde kendisine yer bulmasında bazı faktörlerin etkili olduğu ifade edilebilir. Zira kırkyama halk tarafından ulaşılabilir malzemeler ile yapılmaktadır. Bu malzemeler iğne, iplik, kumaş ve makastır. Ayrıca kırkyama yapılış olarak karmaşık bir tekniğe dayanmamaktadır. Kırkyama geleneği ile kullanılmayan kumaş parçalarının el işi ile birleştirilmesi sonucunda yeni bir ürün farklı parçaların uyumlu ahengi ile ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla ulaşılabilir malzemelerin karmaşık olmayan bir teknik ile birleştirilmesi sonucunda kırkyama geleneği toplumsal yaşamda yaygın bir şekilde kendisine yer bulmuştur.

Kırkyama geleneği toplumda kültür ve gelenek kalıpları içinde ortaya çıkmaktadır. Kültür birçok disiplin tarafından ele alınmasından dolayı farklı anlamları içinde barındırmaktadır. Kültür kavramı temelde dört ayrı anlamda kullanılmaktadır. Bilim alanındaki kültür uygarlık iken, beşeri alandaki kültür eğitim sürecinin ürünüdür. Estetik alandaki kültür güzel sanatlar iken, maddi ve biyolojik alandaki kültür üretme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirme (Güvenç, 1996, s. 97). Kırkyama geleneğinin kültürün diğer unsurları ile birlikte özellikle güzel sanatlar unsurundan beslendiği ifade edilebilir. Hat, minyatür ve kaligrafi gibi kırkyama da Türk el sanatlarından birisidir (Bayramoğlu, 2013, s. 1). Kırkyama geleneği bir el sanatı olarak güzel sanatlar kategorisinde kültür ile önemli bir etkileşime girmektedir.

Kırkyama geleneği el sanatları kapsamında öncelikle toplumun gündelik yaşam kültüründe doğmuştur. Kırkyama halk arasında yokluk zamanının etkisiyle bir gelenek haline gelmiştir. Kırkyama geleneği 15. ve 16. yüzyıl başlarında ticari yollarla Hindistan ve diğer Avrupa ülkelerine gelen kumaşlar çok pahalı olduğu için kumaş parçalarının değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkmıştır (Savaş ve Büyükçapar, 2023, s. 250). Kumaş fiyatlarının yüksek olması insanların yeni bir kumaş almak yerine elde olan ürünü yenilemesini beraberinde getirmiştir. Bu nedenle kırkyama geleneği yama kültürüne dayanmaktadır. Yama sık kullanılan ürünler olan çorap, kıyafet veya çuvalların yıpranması veya eskimesi sonucunda yapılmaktadır (Karatay, 2019, s. 142). Eskiyen ve kullanılmayacak derecede olan ürünlerin daha fazla kullanılması için yama bir tamir işi olmakla birlikte zamanla kırkyama bir sanat ürünü haline gelmiştir.

Görsel 1: Yama Örneği

Kırkyama sanatı Anadolu toplumunun üretici bir toplum olmasının etkisiyle Türk toplumlarında bir gelenek olarak devam etmiştir. Selçuklular zamanında kırkyama, tipik ahşap işinde olduğu gibi geometrik motiflerin birleştirilmesi sonucunda kullanılmıştır (İmer, 2019, s. 5). Osmanlı'da 14. yüzyıldan sonra padişah yorganları kırkyama geleneği ile üretilmiştir. Osmanlı'da kırkyama saray bohçalarında da kullanılmıştır. Saray atölyelerinde hazırlanan bohçalar padişaha ait oldukları belirtilen etiket ile taşınmıştır (İmer, 2019, s. 5). Bosna Hersek'in iki büyük şehriden birisi olan Banyaluka'da kırkyama ile ürünler üretilmiştir. Bu nedenle Banyaluka bölgesi kırkyama çalışmaları ile ün kazanmıştır (Dal ve Kahraman, 2021, s. 563). Günümüzde ise kırkyama geleneği için "patchwork" kavramı kullanılmaktadır. Amerikan halk sanatında parça kumaşların birbirleri ile bir düzen içinde eklenerek birleştirilmesine patchwork adı verilmektedir (Özpuat, 1994, s. 41). Patchwork, kırkyama geleneği ile benzerlik taşımakla birlikte Batı toplumlarında genellikle dikiş makinelerinin kullanılması sonucunda bir endüstri olarak ortaya çıkmıştır. Fakat kırkyamanın günümüzde "patchwork" adı ile satışının yapıyor olması kültürümüze batıdan eklenmiş bir sanat algısı imajını vermektedir (Önbaş ve Mutlu, 2018, s. 75). Bu nedenle yabancı bir isimle anılsa da kırkyama büyük annelerimizin elinde gelişen bir sanattır (Karatay, 2019, s. 143). Zira bir el sanatı olarak makine kullanılmadan ve farklı parçaların el emeği ile birleştirilmesi kırkyama geleneğinin temelini oluşturmaktadır.

Kırkyama bir sanat olarak halk kültüründen beslenerek bir gelenek haline gelmiştir. Çok yönlü bir kavram olarak gelenek, kullanıldığı alana göre farklı anlamlar taşımakla birlikte genel olarak geçmişten bugüne devam edegelen kültürel unsurların bütünü ifade etmektedir (Hancıoğlu, 2016, s. 176). Gelenek toplumların din, değer ve kültür alanlarından doğarak bu alanlar içinde kendisine yer bulmaktadır. Bu nedenle gelenek kuşaktan kuşağa aktarılmakta ve bir sonraki kuşağa miras kalmaktadır. Kırkyama geleneği de kültürel kalıplar içinde ve kuşaklar arasında aktararak yaşatılmaktadır. Böylece kırkyama geleneği geçmiş ve gelecek arasında bir köprü işlevi görmektedir.

Kırkyama geleneği içinde doğduğu toplumun kültürel birikimlerinin etkisiyle şekillenmektedir. Bu nedenle kırkyama sanatının kullanıldığı ürünler, görsel yönden estetik değer taşımasının yanında dönemin moda olan kumaş renkleri ve desenleri hakkında bilgi veren belge niteliği taşımaktadır (Savaş ve Büyükçapar, 2023, s. 248). Aynı zamanda kırkyama işini yapan fertlerin sosyo-ekonomik durumu ve ruhsal hali kırkyama geleneğine yansımaktadır. Zira kırkyama yapan kişinin ruh haline göre kullandığı kumaş parçaları değişmektedir. Eğer kişi mutlu ise daha renkli kumaşları kullanmakta, karamsar ise daha koyu renkleri bir araya getirerek kırkyamayı yapmaktadır (Güneş, 2022, s. 146). Kırkyama geleneğinde insanlar farklı parçaları bir araya getirirken aynı zamanda hoşgörü ve sabır gibi özellikleri de kendilerine katabilmektedir (Önbaş ve Mutlu, 2018, s. 75). Bu çerçevede kırkyama geleneğinin toplumsal yaşamda sosyal ve kültürel bir örüntü içinde geliştiği ifade edilebilir.

Kırkyama geleneğinin günümüze kadar ulaşmasında farklı olguların etkisi bulunmaktadır. Bu olguların başında çeyiz ve parça bohçası gelenekleri gelmektedir. Çeyiz evlenecek kız ve erkeğin ailesi tarafından yeni kurulan aile birliğine katkı sağlamak amacıyla hazırlanan, yaptırılan ve satın alınan eşya, taşınır-taşınmaz mal, mülk ve paraya verilen isimdir (Nas, 2018: 991). Kırkyama ile yapılan çeşitli ürünler çeyiz geleneği ile günümüze kadar ulaşmıştır. Kırkyama geleneğinin günümüze kadar ulaşmasında etkili olan bir başka olgu "parça bohçası"dır. Parça bohçası, farklı ürünlerin yapımından artan çeşitli kumaşların bir arada bulunduğu bohçaya verilen isimdir. Eskiden evlerde bulunan "parça bohçası"ndan kumaş alarak kadınlar "yamalı bohça" dikmişlerdir (Öz ve Okca, 2023, s. 39). Dolayısıyla çeyiz ve parça bohçası gelenekleri ile farklı kırkyama ürünleri günümüze kadar ulaşmıştır.

Kırkyama geleneği kuşaktan kuşağa kültürel örüntü içinde aktarılmasından dolayı kültürel miras kategorisindedir. Kültürel miras, yüzyıllar boyunca ulusların kültürel bağlarını kuvvetlendiren, toplumları bir arada tutan ve gelecek nesillere kültürel benlikleri hakkında ışık tutan ortak değerdir (Dönmez ve Kocakaya, 2022, s. 105). Somut kültürel miras ise arkeolojik sit alanları, binalar ve objelerdir. Temsiller, bilgiler, ritüeller ve el sanatları da somut olmayan kültürel mirastır (Dönmez ve Kocakaya, 2022, s. 105). Bu çerçevede kırkyama geleneği somut olmayan kültürel miras kategorisindedir. Geleneksel el sanatları ustası Rezzan Gökalp, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığınca kırkyama dalında somut olmayan kültürel miras taşıyıcıları listesinde yer almaktadır

(Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018). Somut olmayan kültürel miras olarak kırkyama geleneği toplumsal yaşamda belirli bir kültürel örüntü içinde kuşaklar arasında yaşatılmaktadır. Günümüzde ise sürdürülebilir moda yaklaşımıyla kırkyama geleneği kendisine yer bulmaktadır. Sürdürülebilir moda yaklaşımında kullanım ömrünü tamamlamış ya da modası geçmiş kıyafetlerden tasarım ile yeni bir ürün ortaya çıkartılmaktadır. Bazı üniversitelerde bu moda anlayışı ile kırkyama temalı farklı tezler hazırlanmaktadır. Bu kapsamda Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü'nde mezuniyet projesi kapsamında öğrenciler aşırı tüketime vurgu ve çevreye katkı sağlama amacıyla atıl duruma düşmüş giysileri kırkyama tekniği ile farklı bir şekilde tasarlayarak yeni bir giysi tasarımı koleksiyonu oluşturmuştur (Arabalı ve diğerleri, 2021, s. 736). Bu noktada kırkyama geleneği, sıfır atık kavramı ile önemli bir etkileşime girmektedir.

Görsel 2: Atık Malzeme ve Giysilerin Tekstil Teknikleriyle Geri Kazanımları Örneği

Sıfır atık, çevresel sorumluluk ekseninde günümüzde daha fazla önem verilen bir olgu haline gelmiştir. Sıfır atık kavramı insanlara yaşam tarzlarını ve uygulamalarını, sürdürülebilir doğal döngülerini taklit etmek için yönlendirmede rehberlik eden etik, ekonomik, verimli bir vizyoner bir hedeftir (Gül ve Yaman, 2021, s. 1270). Bu kapsamda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nca 2017'de "Sıfır Atık Projesi" başlatılmıştır. "Sıfır Atık Projesi" ile israfın önlenmesi, kaynakların daha verimli kullanılması, atık oluşumunun engellenmesi ve atığın geri kazanımının sağlanmasını hedeflenmektedir. Türkiye genelinde birçok kurum ve kuruluş bir devlet politikası olarak "Sıfır Atık Projesi"ni desteklemektedir. Kırkyama geleneğinde ise sıfır atık yaklaşımı ile atık kumaşlar değerlendirilerek yeni ürünler ortaya çıkartılmaktadır. Bu kapsamda meslek edindirme kurslarında çeşitli projeler gerçekleştirilerek kırkyama geleneği ile "Sıfır Atık Projesi"ne katkı sağlanmaktadır. Nitekim Sındırgı'daki Akpınar Yaşam Merkezi'nde Belediye öncülüğünde bir araya gelen kadınlar "Sıfır Atık Projesi" kapsamında ninelerinin çeyiz sandıklarından kendilerine miras kalan kumaşları bir araya getirip yorgan yaparak kırkyama yorgan sanatını sürdürmektedir (Anadolu Haber Ajansı, 2020).

Görsel 3: Kırkyama Yorgan Örneği

Kırkyama geleneğinin kadınların emeği ile ortaya çıkmasından dolayı bu gelenekte kadınların rolü önemlidir. Kadınların el emeği sonucunda birçok gelenek gelecek kuşaklara aktarılmıştır. Kırkyama geleneği de kadınların el emeği sonucunda ortaya çıkmıştır. Kırkyama Orta Asya'da bebekleri olan annelerin komşularından küçük kumaş parçalarını toplayarak bebeklerine hırka yapma işiyle ortaya çıkmıştır (Demirci, 2022). Bu noktada kadınların yaptıkları el işleri toplumsal yaşamda kendilerini ifade etme aracına dönüştüğü ifade edilebilir. Zira kadınların alanı olan evin herhangi bir işi, kadına ait bir görev olmasının getirdiği değersizlik, işlemeleri kadınlar için sessiz bir anlatım aracına dönüştürmüştür (Ağatekin, 2016, s. 948). Ayrıca kadınlar kırkyama geleneği ile yokluk zamanında bir dayanışma göstererek toplumsal yaşamın devam etmesine katkı sağlamışlardır. Kore'de Patchwork'ün arkasındaki fikir, kadınların hayatta kalmak adına ellerindeki atık malzemeleri bir araya getirerek toplumu bir arada tuttukları kıtlık ve çekişme zamanlarının simgesidir (Dal, 2021, s. 38). Bu nedenle kadınlar yokluk zamanında kırkyama geleneğini ile toplumsal dayanışmaya katkı sağlamışlardır. Ülkemizde ise kadınların el emeği ile kırkyama geleneği yaşatılmaya devam etmektedir.

Kadınların kırkyama kültürünün yaşatılması için gösterdikleri emek meslek edindirme kursları ile ortaya çıkmaktadır. Birçok meslek edindirme kursunda kırkyama programı açılmaktadır. Adapazarı Halk Eğitim Merkezi'nde kadınlar kırkyama sanatıyla tekstil atıklarından el emeği ile önlük, elbise ve masa örtüsü yapmaktadır. Bu ürünleri satan kadınlar hem ev ekonomisine katkı sağlamakta hem de bu sanatın yaşatılmasını sağlamaktadır (Karakaş, 2023). Aynı zamanda meslek edindirme kurslarında kırkyama geleneği ile yapılan el işleri farklı ülkelere gönderilerek yardıma muhtaç insanlara ulaşılmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hayat Boyu Öğrenme Merkezi'nde eğitim alan kadınların kırkyama eserlerinden elde edilen gelir Afrika'da su kuyusu açılması için bağışlanmıştır (Anadolu Haber Ajansı, 2017). Ayrıca kadınlar kırkyama geleneği ile çeşitli oyuncaklar üretmektedir. Böylece kırkyama geleneği ile yapılan oyuncaklar ile çocuklar kırkyama geleneği ile tanışmaktadır. Bu nedenle toplumda bir geleneğin ortaya çıkmasında, aktarılmasında ve yaşatılmasında kadınların önemli bir rolü söz konusudur.

Kırkyama geleneğinin devam ettirilmesi için çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Anadolu Üniversitesi Türk Dünyası Bilim Kültür ve Sanat Merkezi'nin ev sahipliğinde "El Sanatları Teknolojisi-Kırkyama Sergisi" gerçekleştirilmiştir (İHA, 2021). Farklı kültürde ortaya çıkan kırkyama tekniklerinin paylaşılması amacıyla Gölcük Belediyesi tarafından "Uluslararası Nakışlı Kırkyama Festivali" yapılmıştır (Gölcük Belediyesi, 2023). Yüksek İhtisas Üniversitesi tarafından "Kırkyama Atölye Etkinliği" düzenlenmiştir (Yüksek İhtisas Üniversitesi, 2023). Londra Moda Haftası'nda kırkyama ve çiçek desenli kreasyon moda severlerin ilgisine sunulmuştur (Euronews, 2015). Dekorasyonda da kırkyama geleneğinin etkisi söz konusudur. Dekorasyonda koltuk, minder, masa örtüsü, kırlent, kilim, yatak örtüsü ve duvar kağıdı kırkyama geleneğine göre oluşturulmaktadır (Welsofthome, 2023). Dolayısıyla kırkyama bir gelenek olarak toplumsal yaşamın kültür boyutunda yer almaya devam etmektedir.

Görsel 4: Dekorasyonda Kırkyama Örneği

2. KIRKYAMA GELENEĞİNİN SANAT BOYUTU

Sanat, insan ve toplumların dünyayı nasıl algıladıklarına ilişkin soyut düşünceleri kapsamaktadır. Sanat insanın akıl, emek ve yeteneklerini uyumlu ilişkiler içinde somutlaştırarak; plastik, ritmik ve fonetik ifade yollarını yaratması olarak tanımlanabilir (Mülayim, 1984, s. 99). Ancak sanatta farklı insan, kültür ve toplumların etkisinin olması nedeniyle kavramın tanımlanmasında bir çeşitlilik söz konusudur. Genel olarak fikir birliğinde olunamayan ve neredeyse hiçbir şekilde formüle edilemeyen sanat, bu şekliyle herkesin kendine münhasır yorumunu özgürce yapabileceği mükemmel bir malzeme olarak kullanılmıştır (Balkır, 2020, s. 32). Kavramın bu şekilde konumlanmasında sanat kavramının ve sanat eserlerinin etkisi olduğu ifade edilebilir. Her sanat eseri içinde üretildiği topluma göre farklı anlamlar ile yaşam bulabilmekte ve ortaya çıktığı topluma özgü olabilmektedir. Bu noktada sanat kendi içinde algısal bir düşünceyi barındırmaktadır.

Sanat sosyolojisi, sanat ve toplum arasındaki ilişkiyi algısal düşünce ekseninde açıklamaya çalışmaktadır. Bu nedenle sanat sosyolojisi bu somut, algısal şeyin kavramsal olana sosyolojik bir dille çevrilmesi, sosyolojinin kavramlarıyla ifade edilmesidir (Soykan, 2021, s. 15). Zira sanat topluma birtakım olguları aktarma veya toplumda ortaya çıkan durumları analiz etme ve söz söyleyebilme ekseninde toplumsal yaşamda var olmaktadır. Bu çerçevede sanat temel olarak bir duyguyu, bir objeyi veya bir olayı ifade etmeye odaklanmaktadır. Kırkyama geleneği de bir sanat olarak ele alınmaktadır. Kırkyama geleneğinde farklı kumaşların bediyyat yaklaşımıyla bir araya getirilmesi bu geleneğin kırkyama sanatı olarak kavramsallaştırılmasına neden olmuştur. Aynı zamanda halk tarafından ulaşılabilen malzemeler ile karmaşık olmayan bir teknik ile kırkyama geleneğinin icra edilmesi onun toplumsal yaşam içinde halk sanatı olarak adlandırılmasına yol açmıştır.

Sanatın bir yaşam tarzı olarak toplumda konumlanması farklı sanat teknikleri ile gerçekleşmektedir. Bu teknikler kolaj, asamblaj ve mozaiktir. Kolaj, asamblaj ve mozaik tekniğinde esas olarak parçadan bütüne gidilmekle birlikte her bir teknik kullanım alanına göre farklılaşmaktadır. Mozaik tekniği, değişik renkte bir ya da birkaç küçük malzemenin bir araya getirilmesiyle oluşan düzenleme olarak adlandırılmaktadır (Ekincioğlu ve vd., 2018, s. 85). Bu teknikte taş, cam, seramik, kumaş, ahşap ve kağıt gibi farklı malzemeler kullanılmaktadır. Kolaj tekniği iki boyutlu olarak farklı malzemelerin resme dahil edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Ancak bu teknik fotoğraf alanında da kendisine yer bulmuştur. Fotoğraf alanında kolaj tekniği özellikle modernizm içinde Dada hareketi içinde yer almıştır (Birinci, 2017, s. 666). 1916 yılında İsviçre’de ortaya çıkan Dada, Almanya, Fransa ve Amerika kolları görülen; temelinde başkaldırı felsefesine dayanan “avangard” bir akımdır (Güneş, 2013, s. 31). Dadaistler absürt olanı merkeze alarak ve kalıcılığı devre dışı bırakarak farklı bir bakış açısı ile yeniliği benimsemişlerdir. Dolayısıyla Dadaistler sanat ve hayat arasındaki ayrımların ortadan kaldırılması açısından kolaj ve asamblaj tekniklerini kullanmışlardır.

Asamblaj tekniği kolajdan üç boyutlu nesnelere için kullanılması açısından farklılaşmaktadır. Kolaj tekniğinin bir sonraki aşaması olarak değerlendirilen asamblaj, resim ve heykeli aynı noktaya getirerek aralarındaki keskin ayrımı yumuşatan yepyeni bir sanat türü olmuştur (Güneş, 2013, s. 13). Böylece asamblaj ile farklı tekniklerin sanat eserinde kendisine yer bulması çeşitli sanat dalları arasındaki etkileşimi de farklı bir kulvara taşımıştır. Kırkyama sanatı ise kırkyama tekniğine göre icra edilmektedir.

Kırkyama tekniği ile kolaj, asamblaj ve mozaik teknikleri arasında bir benzerlik söz konusudur. Fakat kumaşa ait bir teknik olması nedeniyle kırkyama tekniği diğer bu tekniklerden ayrılmaktadır (Sevim ve Yeşilmen, 2016, s. 183). Bu noktada kırkyama tekniği ile applike tekniği arasında da bir ayrım söz konusudur. Applike çeşitli dikiş teknikleriyle ayrıntılı tasarımlar oluşturmak için bir zemin üzerine farklı renklerdeki kumaşların ve süs eşyalarının düzenlenmesi anlamına gelmektedir (Kozbekçi, 2018, s. 22). Her iki teknikte kumaş parçalarından tek bir parça oluşturmak amacıyla farklı dikiş yöntemleri kullanılmaktadır. Ancak kırkyama tekniğinde tek bir deseni oluşturmak için çeşitli kumaşların kullanılması nedeniyle kırkyama tekniği applike tekniğinden ayrılmaktadır.

Kırkyama tekniğinde sıfır atık kapsamında konfeti tekniği öne çıkmaktadır. Japon sanatçısı Noriko Endo tarafından geliştirilen konfeti tekniği atık kumaş parçalarının konfeti boyutunda küçük parçalara ayrılarak kumaş üzerine yapıştırılması esasına dayanmaktadır. Kırkyamada tüm

parçaların tamamen değerlendirilmesi mümkün olmamakla birlikte kullanılan bu konfeti tekniği ile atıkların çok ufak boyutlarda hazırlanması malzemenin kullanım oranını artırmakta ve sıfır atık sağlanmaktadır (Çoşkun ve Değerli, 2022, s. 785). Ayrıca kırkyama geleneğinin seramik parçalara uygulanması sonucunda kullanılmayan artık, atık, bozuk veya eski parçalar ile yeni ürünler ortaya çıkartılmaktadır (Ağatekin, 2016, s. 955). Zoe Hillyard, özünde kumaşa uygulanan kırkyamayı bozmadan seramikle bir araya getirerek farklı bir anlatım yakalamıştır (Sevim ve Yeşilmen, 2016, s. 186). Böylece Hillyard geleneksel bir yöntem olan kırkmaya tekniğini sıfır atık mantığı ile yeniden yorumlamıştır. Dolayısıyla kırkyama sanatında farklı tekniklerin kullanılarak küçük kumaşların değerlendirilmesi sonucunda sıfır atık yaklaşımı ile özgün sanat eserleri ortaya çıkmaktadır.

Görsel 5: Zoe Hillyard, Spring Oriental Vase 28x17

Sanat eserlerinde kullanılan malzeme ve teknik sanat eserinin üretilmesinde etkili olmaktadır. Asamblaj ve kolaj teknikleri ile sanat eserlerinde hazır malzemeler daha yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum sanat eserlerinin el emeğinden ziyade bir düşünce ürünü olduğu anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Nitekim 1960 sonrasında ortaya çıkan kavramsal sanat akımı ile sanatta malzeme kavramı kalkmıştır (Sevim ve Yeşilmen, 2016, s. 184). Böylece kavramsal sanatta fotoğraf, yazı ve video gibi farklı materyaller kullanılmaya başlanmıştır. Buradaki esas vurgu geleneksel sanatın ifade biçimi olan belirli bir form anlayışı yerine sayı, video veya fotoğraf aracılığıyla düşüncenin ifade edilmesidir. Örneğin Kosuth'un hazır nesne ürünü olan sandalye, saat ve masayı olduğu şekliyle değiştirmeden sadece yazı ve fotoğraf ekleyerek sergilemiştir (Güneş, 2013, s. 90). Bu çerçevede kırkyama sanatı ile kavramsal sanat arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ifade edilebilir.

Kavramsal sanatta farklı malzemelerin sanat eserinde kullanılması esastır. Kavramsal sanatta geleneksel sanat malzemeleri ile birlikte kumaş da sanat eserlerinde kullanılmaktadır. Kırkyama sanatında sanatçılar farklı kumaşları kullanarak eserlerini üretmektedir. Ünlü sanatçı Joana Vasconcelos birçok çalışmada kumaşlardan faydalanarak oluşturduğu dev yapıtlar dünya çapında üne sahip olmuştur (Sevim ve Yeşilmen, 2016, s. 184). Dolayısıyla kırkyama sanatı ile kavramsal sanat birbirini besleyerek farklı ürünlerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Kırkyama sanatında yoksul sanat yaklaşımıyla birlikte özgün sanat eserleri ortaya çıkmaktadır. Kırkyama geleneğinde kullanılan malzemelerin herkes tarafından ulaşılabilir olması kırkyama geleneğini yoksul sanata yaklaştırmaktadır. Yoksul sanat, 1960'larda kavramsal özgürlükçü bir sanat hareketi olarak İtalya'da ortaya çıkmıştır (Keçeli, 2023, s. 272). Bu sanat anlayışında klasik sanatın temel çerçevesine bir eleştiri ve sanatın bireysel boyutuna bir vurgu söz konusudur. Öte yandan bu

eğilime göre sadece malzemelerin yoksulluğu değil eserlerin sergileniş biçimi de “yoksul” karmaşadan uzak ve tıpkı doğadaki gibi sade olmalıdır (İrgin, 2017, s. 1508). Yoksul sanat doğada kolaylıkla bulabilen doğal, gelip geçici, değersiz ve önemsiz atık materyallerin kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla kırkyama sanatı ile gerçekleştirilen eserlerde kumaşın kullanılması ve kumaşın doğal bir malzeme olarak ulaşılabilir olması kırkyama sanatını yoksul sanat anlayışına yaklaştırmaktadır.

Kırkyama sanatında hurda sanat yaklaşımıyla birlikte farklı sanat eserleri üretilmektedir. Hurda sanatı 1950’lerde kent yaşantısının sanattaki elitizme karşı bir eleştirisi ile ortaya çıkmıştır. Bu sanat çevrenin çöp, hurda ve artıklarla biçimlendiği bilincinden doğmuş bir sanat yaklaşımıdır (Yağmur, 2017, s. 124). Hurda sanatında temel amaç artık nesnelerin sanat bilinci ile çevreye yeniden kazandırılmasıdır. Bu yaklaşıma örnek olarak “Jogakbo” verilebilir. Kore’de “Jogakbo” geleneksel kumaşların artık parçalarından yerli sarma bezleri yapmak için kırkmaya tarzına verilen isimdir. “Jogakbo” tarzında hurda olarak görülen artık kumaş parçaları “gekki” denilen düz bir dikiş tekniği kullanılarak dikilmektedir (Dal, 2021, s. 17). Böylece hurda sanatı yaklaşımı ile artık kumaş parçalarından yeni bir ürün ortaya çıkartılmaktadır. Ülkemizde ise kırkyama tekniği ile hurda halılar bir sanat eserine dönüştürülmektedir. Dünya çapında halı restorasyon merkezi olan Aksaray’ın Sultanhanı Beldesi’nde tamiri mümkün olmayan eski halılar kırkyama geleneği ile birçok ülkeye ihraç edilmektedir (Anadolu Haber Ajansı, 2017). Dolayısıyla kırkyama sanatının yoksul sanat ve hurda sanat yaklaşımları ile yeniden yorumlanması sonucunda özgün sanat eserleri ortaya çıkmaktadır.

Görsel 6: Aksaray Sultanhanı Beldesi Kırkyama Halı Örneği

Sonuç

İnsanların bir arada yaşaması sonucunda ortaya çıkan toplumsal yaşamda yazılı ve yazılı olmayan kurallar söz konusudur. Bu kurallar toplumda düzeni meydana getirmekte ve toplum üyelerini bazı olgular ekseninde birleştirmektedir. Bu olgulardan birisi de gelenektir. Gelenek toplumun üyelerine bazı kültürel kalıplar sunmakta ve üyelerden bu kalıplara uymasını beklemektedir. Aynı zamanda gelenek kuşaklar arasında bir aktarım olarak varlığını devam ettirmekte ve toplumsal yaşamı düzenlemektedir. Bu çalışmada bir gelenek olarak kırkyama ele alınmıştır. Kırkyamada farklı kumaş parçalarının belirli bir kompozisyona göre birleştirilmesi sonucunda ortaya yeni bir ürün ortaya çıkmaktadır. Kırkyama giysi, dekorasyon ve ev tekstili gibi birçok alanda kullanılmakta ve genellikle atık parçalar bir araya getirilmektedir. Bu nedenle kırkyama geleneğinin el işine dayanması ve toplumun ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkması bu geleneğin toplumsal yaşamda kültür ve sanat unsurları ile önemli bir etkileşime girmesini beraberinde getirmektedir.

Kırkyama geleneği öncelikle toplumun kültüründen beslenmektedir. Kırkyama geleneği yokluk yıllarının etkisiyle ve kıyafetlerin yeniden kullanılması amacıyla ortaya çıkan yama kültürü ile başlamıştır. Zira kadınlar birbirlerinden yokluk zamanında kumaş alışverişi yaparak kırkyama geleneğini yaşatmışlardır. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde ahşap işlerinde ve saraylarda kırkyama geleneği ile ilgili ürünlerin yer alması bu geleneği günümüze kadar ulaştırmıştır. Ulaşılabilir malzemeler ile karmaşık olmayan bir tekniğe dayanması sonucunda kırkyama geleneği bir kültür olarak kuşaklar arasında aktarılmıştır. Bu nedenle kırkyama geleneği somut olmayan kültürel miras

kategorisindedir.

Kırkyama geleneği kültür ile beslenmekle birlikte sanat olgusuyla toplumda yaşam bulmaktadır. Kırkyama geleneğinin el işine dayanması ve bediyyat bir yaklaşımla farklı kumaşların birleştirilmesi bu geleneğin el sanatları kategorisinde yer almasını beraberinde getirmektedir. Sanat alanında kırkyama bir teknik olarak farklı sanat eserlerinin ortaya çıkmasına aracılık etmektedir. Kırkyama geleneği yoksul sanat ve hurda sanatı yaklaşımlarıyla yeniden yorumlanarak özgün sanat eserleri üretilmektedir. Bu sanat eserlerinin üretilmesi sıfır atık yaklaşımıyla gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede sıfır atık yaklaşımıyla birlikte yama kültürü ile başlayan kırkyama geleneğinin temelini oluşturan kültürel ve sanatsal kalıpların gündelik yaşam kültüründe yeniden yer almaya başladığı ifade edilebilir.

Kaynakça

- Artun, E. (2019). *Türk halk bilimi*. Karahan Yayınları.
- Arabalı, K., S. , T. (2021). Geleneksel kırkyamanın çağdaş tekstil sanatındaki uygulamaları üzerine bir örnek: Fusun Özpulat. *International Journal of Troy Art and Design*, (1), 97-115.
- Ağatekin, E. (2016). İşlemeli seramikler/ embroidered ceramics. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3), 947-959.
- Arabalı, K. S. T., Gezicioğlu, F. Y. ve Beşen, Y. M. (2021). Üniversitelerin tekstil ve moda tasarımı öğretim programında artan/artık/atık malzemenin geri kazanımı ve sürdürülebilirliği üzerine bir araştırma, *TurkishStudies*, 16(2), 719-74.
- Anadolu Haber Ajansı, (2023). *El işi ürünler Afrika'da su kuyusu olacak*. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/el-isi-urunler-afrikada-su-kuyusu-olacak/1013223> adresinden 5 Aralık 2023 tarihinde alınmıştır.
- Adıgüzel, Ç. ve Geyik, D. (2022). Tekstil sanatında kırkyama konfeti tekniği noriko endo örneği, *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 8 (58), 775-786.
- Bayramoğlu, M. (2013). 20. Yüzyıl Türk resim sanatında geleneksel Türk sanat örneklerinin etkisi. *Kalemîşi Geleneksel Türk Sanatları Dergisi*, 1 (2), 1-40. <https://doi.org/10.7816/kalemisi-01-02-01>
- Güvenç, B. (1996). *İnsan ve kültür*. Remzi Yayınları.
- Birinci, G. (2017). Deneysel bir yaklaşım olarak kolaj ve karışık teknik uygulamasının fotoğraf sanatına yansması. *Art-E Sanat Dergisi*, 10 (20), 666-690. <https://doi.org/10.21602/sduarte.341196>
- Balkır, S. (2020). Sanat-sanatçı ve bir meta nesnesi olarak sanat eseri. *Journal of Arts*, 3 (1), 31-44. <https://Doi.Org/10.31566/Arts.3.004>
- Coşkun, A., ve Cankatar, M. A. (2018). Mukaddime'de insan, toplum ve toplumsal yaşam üzerine inceleme. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 3(6), 85-101.
- Dal, P. ve Kahraman, D. (2021). Yehrim Lee özelinde, seramik sanatında kırkyama geleneği. (7), 561-573. *The Journal of Academic Social Science*. DOI:10.29228/ASOS.54016
- Dönmez, Y. ve Kocakaya, E. (2022). Kültür turizmi kapsamında geleneksel el sanatlarının turizme olan etkileri: Amasra örneği. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), s. 103-121.
- Düzgün, Ş. (2015). Bir arada yaşamanın ahlakî ve felsefî temelleri. *KADER Kelam Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 583-592. <https://doi.org/10.18317/kader.52046>.
- Demirci, F. (2022). *Kentlerin simge yapıları kırkyama sanatıyla eserlerine yansıtıyor*, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/kentlerin-simge-yapilarini-kirkyama-sanatiyla-eserlerine-yansitiyor/2751911> adresinden 17 Eylül 2023 tarihinde alınmıştır.
- Euronews, (2023). *2015 Sonbahar/kış modasının sinyalleri Londra'da verildi*.

- <https://tr.euronews.com/kultur/2015/02/25/2015-sonbahar-kis-modasi-londra-da-belirlendi> adresinden 17 Aralık 2023 tarihinde alınmıştır.
- Ekincioglu, G., Başbüyük, Z., Gölbaş, A. ve Kaydu A., İ. (2018). Anadolu'da geçmişten günümüze doğaltaş mozaik sanatı ve geleceğe aktarılması. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 3 (4), 81-91.
- Güneş, Y. (2022). *Edirne'deki zanaatlar ve geleneksel meslekler*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Güneş, N. (2013). *Resim sanatında kolaj, asamblaj ve Türk resmine yansımaları*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Gölcük Belediyesi, (2023), *Uluslararası nakışlı kırkyama festivali*. <https://www.golcuk.bel.tr/idet/54/87/uluslararasi-nakisli-kirkyama-festivali> adresinden 27 Ekim 2023 tarihinde alınmıştır.
- Gül, M., ve Yaman, K. (2021). Türkiye'de atık yönetimi ve sıfır atık projesinin değerlendirilmesi: Ankara örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(4), 1267-1296. <https://doi.org/10.16951/atauniiibd.870434>
- Hancıoğlu, H. (2016). Gelenek üzerine. *Littera Turca Journal of Turkish language and literature*, 2(1), 14. <https://doi.org/10.20322/lt.56233>.
- İhlas Haber Ajansı, (2023), *El sanatları teknolojisi-kırkyama sergisi açıldı*. <https://www.ihha.com.tr/eskisehir-haberleri/-2506399> adresinden 15 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- İrgin, Süleyman (2017). Kültür ve yoksul sanat diyalektiği. *İdil*, 6 (33), 1503-1511.
- Karakaş, M. (2023). *Sakarya'da "kırkyama" sanatıyla esere dönüşen tekstil atıkları kadınlara gelir oldu*. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/sakaryada-kirkyama-sanatiyla-esere-donusen-tekstil-atiklari-kadinlara-gelir-oldu/3071718> adresinden 17 Ekim 2023 tarihinde alınmıştır.
- Keçeli, M.(2023). Yoksul sanat akımının iç mekân tasarım öğelerine etkisi. *Sanat&Tasarım Dergisi*, 13 (1), 270-285.
- Karatay, K., S. ve Oyman, N. R. (2017). Aksaray ilinde çorap ve patik örücülüğü. *Journal of Awareness*, 2 (3S), 103-116.
- Karatay, K., S. (2019). Kırkyama geleneği ve kullanım alanları. *Journal Of Arts*, 2 (3), 141-150. <https://doi.org/10.31566/Arts.2.010>
- Kozbekçi, A., S. (2018). Giyim modasında kültürel kimliğin örneklerinden; mola aplikeleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8 (2), 20-40. <https://doi.org/10.20488/sanattasarim.529203>
- Mülayim, S. (1984). Plastik sanatlarda anlatım biçimleri ve üslup. *Sanat Tarihi Dergisi*, 3 (3), 97-114.
- Nas, E. (2018). Türk çeyiz kültürü çevresinde sözsüz iletişim dili olarak gelişen milli söz hazinesi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 13(18), 991-1005. 10.7827/TurkishStudies.12725
- Sayın, Ö. (1993). Toplumsal yaşam ve toplumsal yapı. *Sosyoloji Dergisi*, (4), 1-17.
- Soykan, Ö., N. (2021). *Sanat sosyolojisi*. Bilge Yayınları.
- Önbaş, S. ve Mutlu, S. (2018). *Kırkyama*. İKSAD Yayınevi.
- Öz, N., D. ve Koyuncu, O. (2023). Geleneksel kırkyama geleneğinin gelişimine katkı sağlayan etkinlikler. *The Journal of Social Sciences*, (64), 51. DOI:10.29228/SOBIDER.70359
- Özpulat, F.(1994). Geleneksel kültürümüzde kırkpare. *Tekstil ve Mühendis*, 8 (46), 37-41.
- Sevim, S. ve Yeşilmen, N. (2016). Kırkyamanın seramik sanatına yansması: Zoe Hillyard Örneği, *Anadolu Üniversitesi Sanat & Tasarım Dergisi*, 3 (1), 180-190.
- Selük, A., T. ve Şahin, Y. (2023). Çağdaş tekstil sanatında applike tekniği. *Yedi*, (29), 129-146.

<https://doi.org/10.17484/yedi.1113724>

- Savaş, F. ve Büyükçapar, S., (2023). Çağdaş seramik sanatında geleneksel kırkyama geleneğinin kullanımı. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 8 (3), 248-260.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2023), *Somut olmayan kültürel miras taşıyıcı listesine İlimizden bir kişi daha eklendi*. <https://edirne.ktb.gov.tr/TR-200067/somut-olmayan-kulturel-miras-tasiyici-listesine-ilimizd-.htm> adresinden 15 Kasım 2023 tarihinde alınmıştır.
- Yağmur, Ö. (2017). *Modern sanatın takı sanatına yansımaları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Yıldız, K. (2019). *UNESCO Türkiye milli komisyonu başkanı Prof. Dr. Oğuz, kültürel mirasımızı dünyayla buluşturuyoruz*. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/unesco-turkiye-milli-komisyonu-baskani-prof-dr-oguz-kulturel-mirasimizi-dunyayla-bulusturuyoruz/1573647> adresinden 17 Ekim 2023 tarihinde alınmıştır.
- Yüksek İhtisas Üniversitesi, (2023). *Kırkyama atölye etkinliği gerçekleştirildi*, <https://yuksekihtisasuniversitesi.edu.tr/etkinlik/patchwork-kirkyama-atolye-etkinligi> adresinden 17 Ekim 2023 tarihinde alınmıştır.
- Welfsofhome, (2023). *Dekorasyonda patchwork trendi*, <https://welfsofhome.com/dekorasyonda-patchwork-trendi/> adresinden 15 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1. Anne Kaz, (2024). *Yama artık moda*, <https://www.annekaz.com/yama-artik-moda-en-guzel-kiyafet-yamasi-modelleri.html> adresinden 28 Şubat 2024 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 2. Arabalı, K., S., T., Gezicioğlu F. Y ve Beşen, Y., M. (2021). Üniversitelerin tekstil ve moda tasarımı öğretim programında artan/artık/atık malzemenin geri kazanımı ve sürdürülebilirliği üzerine bir araştırma. *Turkish Studies*, 16 (2), s. 719-74.
- Görsel 3. Hobi Sanat (2024). *Kırk yama modelleri*, <https://www.hobisanat.com/blog/kirk-yama-modelleri-111> adresinden 28 Şubat 2024 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 4. Welfsofhome (2024). *Dekorasyonda patchwork trendi*, <https://welfsofhome.com/dekorasyonda-patchwork-trendi/> adresinden 18 Mart 2024 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 5. Textilecurator (2024). *Zoe-Hillyard*, <https://www.textilecurator.com/home-default/home-2-2/zoe-hillyard/> adresinden 18 Mart 2024 tarihinde alınmıştır.
- Görsel 6. Kazak, T. (2017). *Eski halılar kırkyama ile ihrac ürünü oluyor* <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/eski-halilar-kirkyama-ile-ihrac-urun-oluyor/755629#> adresinden 18 Mart 2024 tarihinde alınmıştır.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül DEDE

Çatışma Beyanı / Conflict Statement: Yazar bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkisinin bulunmadığını, herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmiştir.

Etik Beyanı / Ethical Statement: Yazar bu makalede "Etik Kurul İzni"ne gerek olmadığını beyan etmiştir.

Destek ve Teşekkür / Support and Thanks: Yazar bu çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmadığını beyan etmiştir.

Yayımlanan makalede araştırma ve yayın etiğine riayet edilmiş; COPE (Committee on Publication Ethics)'nin editör ve yazarlar için yayımlanmış olduğu uluslararası standartlar dikkate alınmıştır.

